

ІНТЭРНЭТ-ДЫЯЛОГ ЯК АСОБЫ ВІД ТЭКСТУ

Шаршнёва Вольга Мікалаеўна

загадчык кафедры агульнага і славянскага мовазнаўства
ўстанавы адукацыі “Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. А. Куляшова”;
кандыдат філалагічных навук, дацэнт
(г. Магілёў, Беларусь)

Ключавыя словы: інтэрнэт-дыялог, камп’ютарны дыялог, інтэрнэт-камунікацыя, інтэрнэт-зносіны, віртуальныя зносіны, камунікант, тэкст.

У артыкуле даецца характарыстыка інтэрнэт-дыялогу як асобай разнавіднасці тэксту, указваецца сувязь з вусным і стылізаваным мастацкім дыялогам, акцэнтацыя ўвага на такіх спецыфічных уласцівасцях камп’ютарнага тэксту, як адметная форма зносін, неабавязковая сувязь з папярэдняй рэплікай, арыгінальныя структура і сродкі маўленчага выражэння, зніжэнне культуры маўлення, спалучэнне вербальных і невербальных сродкаў выражэння.

Для сучаснай лінгвістыкі з’яўляецца актуальным і неабходным зварот да вывучэння асаблівасцей камунікацыі ў Інтэрнэце, дзе маўленчыя зносіны выкліканы імкненнем асоб да выказвання ўласнага меркавання, выражэння ўласнай пазіцыі, да абмену думкамі. Зварот да інтэрнэт-камунікацыі стаў неад’емнай часткай жыцця грамадства, а для многіх з’явіўся ледзь не асноўнай формай атрымання інфармацыі. Важным у плане лінгвістычнага

даследавання віртуальных зносін з'яўляецца тое, на якім узроўні адбываецца ўзаемадзеянне камунікантаў і які яго ўплыў на далейшае развіццё моўнай сістэмы. Асобае месца ў сучасных даследаваннях інтэрнэт-зносін займае дыялагічная форма тэксту. Камп'ютарныя дыялогі адрозніваюцца не толькі ад вусных, натуральных, але і ад стылізаваных мастацкіх і ўяўляюцца як новая, спецыфічная форма зносін. Віртуальныя зносіны, безумоўна, грунтуюцца на рэальнай моўнай / маўленчай аснове. Аднак спалучэнне вербальных і невербальных сродкаў выражэння ўласнай пазіцыі, уласцівае для віртуальнага маўлення, не толькі з'яўляецца важным для адекватнага ўспрыняцця інфармацыі, але і становіцца пераходным этапам паміж вусным і пісьмовым маўленнем, дазваляе па-новаму асэнсаваць уплыў інтэрнэт-камунікацыі на літаратурную мову, на мову мастацкай літаратуры, на фарміраванне культуры маўленчых паводзін у віртуальнай прасторы.

Паводле Т. Р. Вінакур, маўленчыя паводзіны з'яўляюцца візітнай карткай чалавека ў грамадстве: Сукупнасць маўленчых учынкаў, з унутрымоўнага боку, вызначаецца заканамернасцямі ўжывання мовы ў маўленні, а са знешнемоўнага боку – сацыяльна-псіхалагічнымі ўмовамі ажыццяўлення маўленчай дзейнасці [1, с. 12]. Навакольнае асяроддзе ўплывае на інтарэсы асобы, вызначае яе круггляд, што непасрэдна адлюстроўваецца ў маўленні. Як сцвярджае Я. Я. Іваноў, “пытанні лінгвістыкі і тэорыі масавай камунікацыі павінны разглядацца ў цеснай узаемасувязі” [2, с. 7]. У сувязі з гэтым зварот да маўленчай дзейнасці ў камунікацыйнай прасторы інтэрнэт-карыстальнікаў надзвычай актуальны, а вывучэнне графічных, арфаграфічных, лексічных, граматычных, структурных і іншых асаблівасцей інтэрнэт-дыялогу дазволіць меркаваць аб развіцці новых тэндэнцый у сістэме мовы.

Дыялагічная прастора інтэрнэт-зносін уяўляецца моўным адлюстраваннем карціны свету (асаблівасцей пэўнай сацыяльнай групы, асобнага камуніканта, яго культуры валодання мовай і агульным інтэлектуальным узроўні), што дазваляе ўспрымаць камп'ютарны дыялог як спецыфічна арганізаваны адкрыты тэкст, які мае сваю сістэму размяшчэння, успрыняцця і пісьмовага афармлення. Пры вывучэнні камп'ютарнага тэксту нельга, аднак, не ўлічваць лінгвістычны вопыт распрацоўкі тэксту І. Р. Гальперына, Р. Я. Салганіка, Л. Р. Бабенкі, Ю. М. Лотман, С. І. Піскуновой, Н. С. Балотнавай, Н. С. Валгіной і інш. У сувязі з пашырэннем камунікацыйнага напрамку прымянення камп'ютарных тэхналогій уласціваці маналагічнага і дыялагічнага літаратурнага тэксту набываюць дадатковае асэнсаванне ў дачыненні да інтэрнэт-тэксту, па-новаму раскрываюцца і ўспрымаюцца ў сучасных віртуальных зносінах. І наадварот, паслядоўны, сістэмны, рознаўзроўневы аналіз інтэрнэт-тэксту дазволіць максімальна поўна пранікнуць у прагматыку членяння літаратурна-мастацкага тэксту, больш

дакладна ахарактарызаваць напрамку фарміравання індывідуальнага аўтарскага стылю.

У. В. Губараў сцвярджае і практычна пацвярджае, што інтэрнэт-паведамленні імгненна адлюстроўваюць змены, уласцівыя мове ў новых умовах зносін [3]. Інтэрнэт-зносінны выклікаюць новы тып дыялагічнага тэксту, які валодае спецыфічнымі ўласцівасцямі, адрознымі ад уласцівасцей прывычнага вуснага і стылізаванага мастацкага дыялогу:

1) адметнай формай зносін: інтэрнэт-тэкст, па сутнасці, з'яўляецца пісмавай формай, якая, аднак, па знешняй рэакцыі падобная да вуснага маўлення. У такіх умовах актуалізуецца праблема захавання моўнай і маўленчай нормы;

2) неабавязковай сувяззю з папярэдняй рэплікай: удзельнікі камп'ютарнай камунікацыі часта не ведаюць адзін аднаго, пры гэтым непрадстаўленая форма зносін дазваляе карыстальнікам не сачыць за якасцю маўлення. Адносная свабода выказвання дазваляе не рэагаваць непасрэдна на папярэдняю фразу і нават не заўсёды звязваць сваю рэпліку з зыходным паведамленнем (з рэплікай-стымулам або прадметам абмеркавання);

3) арыгінальнай структурай дыялогу па колькасці ўдзельнікаў і завяршанасці іх рэплік: склад суразмоўцаў пастаянна мяняецца, у выніку змест абмеркаванняў можа быць абсалютна не звязаны з першапачаткова зададзенай тэмай. Дыялог набывае такім чынам характар рознанакіраванасці, і структурныя элементы складаных дыялагічных адзінстваў звычайна не маюць такой паслядоўнай арганізаванасці, як у стылізаваным мастацкім дыялогу. У. В. Губараў у якасці асноўнай структурнай асаблівасці віртуальнага тэксту называе тое, што ён мае рухомую пісьмовую форму, якая ў любы момант можа быць зменена, дапоўнена [3];

4) сродкамі маўленчага выражэння: камуніканты імкнуцца выказаць свой пункт погляду, а не пачуць заўвагі суб'ядзінкі і адчуць іх слухнасць; настойлівасць на адзіна магчымым уласным меркаванні прыводзіць часам да ўжывання занадта агрэсіўных сродкаў маўленчага выражэння. Непрадказальнасць паводзінаў камунікантаў прыводзіць да новых формаў рэпрэзентацыі зместу моўных адзінак;

5) зніжэннем культуры маўлення, што выклікана супадзеннем стандартаў літаратурнай мовы і прастамоўя, перавагай вуснай формы зносін над кніжнай. Такая характэрная асаблівасць інтэрнэт-тэксту звязана з характэрнымі для інтэрнэту віртуальнасцю, інтэрактыўнасцю, гіпертэксуальнасцю, глабальнасцю, крэатыўнасцю, ананімнасцю, мазаічнасцю;

6) спалучэннем тэхнічных сродкаў з вербальным спосабам падачы інфармацыі, што праяўляецца ў выкарыстанні розных правілаў размяшчэння тэксту, наяўнасці смайлікаў, афармленні дыялагічных адзінстваў і рэплік.

Усё гэта сведчыць аб фарміраванні ў моўнай і маўленчай культуры новых правілаў перадачы інфармацыі, мадэляванні новых форм зносін.

Усё адзначанае дае права ўспрымаць Інтэрнэт-камунікацыю як унікальны, спецыфічна арганізаваны інтэртэкст (гіпэртэкст) з усімі ўласцівымі для яго унутрытэкставымі і падтэкставымі катэгорыямі, а сукупнасць тэматычна аб'яднаных рэплік характарызаваць як дыялагічнае адзінства, арганізаванае на адметных прынцыпах, блізкіх да спалучэння рэплік у вусным маўленні і адначасова рэзка, нават катэгарычна, супрацьпастаўленых ім.

Літаратура

1. Винокур, Т. Г. Говорящий и слушающий : варианты речевого поведения / Т. Г. Винокур. – М. : Наука, 1993. – 172 с.
2. Иванов, Е. Антипословицы Рунета : типология и словарь. Выпуск 3. / Е. Иванов; ред. С. Важник. – Минск : Право и экономика, 2009. – 72 с.
3. Губарев, В. В. Диалоги о спорте в структуре русского интернет-текста : диссертация ... кандидата филологических наук : 10.02.01 / В. В. Губарев. – Тамбов, 2013. – 283 с.